

Крижановський Сергій Васильович
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

ВИБІР ПРІОРИТЕТІВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН

Становище України в умовах продовження зовнішньої агресії та внутрішнього розладу потребує невідкладних змін всієї соціально-економічної системи держави. В зв'язку з чим потрібно виділити окремі напрями таких трансформацій, що становлять втілення обраних пріоритетів.

До останніх можна віднести:

- невідкладний пошук коштів задля фінансування нагальних потреб (підтримання обороноздатності, вирішення питання забезпечення вимушених переселенців, підйом економіки, покриття дефіциту пенсійного забезпечення громадян, нарешті, розв'язання проблеми повернення зовнішнього боргу);
- подолання корупції (попередній пріоритет стає безглуздим в умовах корупційного розкрадання коштів, крім того, будь які соціальні послуги, як от: лікування, навчання, оформлення документів на право власності, особливо на землю, реєстрація заснування бізнесу, змін в ньому, його ліквідування і т.п. стають недосяжними для широких верств населення);
- відмова від державно-олігархічної форми управління країною (вона існувала з перших років незалежності і продовжує діяти по сьогоднішній день, переслідуючи виконання цілей подальшого збагачення державно-олігархічної еліти, поєднаного з подальшим зменшенням частки в доходах абсолютної більшості населення, що призводить до падіння вмотивування займатись найманою працею або заснуванням малого чи середнього бізнесу в Україні, а тому – й подальшому зростанню еміграції з України найбільш продуктивного населення).

Всі ці пріоритети мають відповідні механізми реалізації, тож зупинимось на їх баченні.

Перший з перерахованих вище пріоритетів означає насамперед створення прийнятних для інвестування умов, що неможливо без зниження податкового навантаження на бізнес. Маються на увазі податки трьох видів: ПДВ, податок на прибуток, рентні платежі. За великим рахунком, на час підйому економіки їх можна було б відмінити. Але як же тоді фінансувати бюджет? Справа в тому, що налагодження фіскальної функції в нинішніх умовах повинне означати перш за все можливість відслідковувати особисті доходи та статки громадян, причому глобально, тобто не тільки в Україні, а й поза її межами, насамперед, в офшорах. Все це – з метою обкладання прибутковим податком на рівні 15-20%, а при знаходженні зловживань, тобто ухилянь від оподаткування – накладання одноразових штрафних санкцій в розмірі 50%, або й вище від прихованих доходів та статків. Але хто буде професійно відстежувати накопичення

доходів? Звісно, податківці. І так, і ні. Щоб податкова інспекція щось робила, треба її стимулювати, причому стимули мають бути двох якостей: позитивна (преміювання відсотками від кожного знову притягнутого податку від виявленого неплательника) та негативна – паралельно з ДПС повинні бути створені і задіяні інші, краще – недержавні інституції, що за ту ж винагороду мали б викривати не обкладені статки громадян та надавати інформацію в ДПС. Звісно, працівники останньої за цю інформацію, отриману ззовні, матеріальне стимулювання вже не отримували б. А от за неприйняття цих даних несли б покарання.

Другий пріоритет – подолання корупції – може бути реалізований тільки за рахунок стимулювання та заохочення широкого кола інформаторів-активістів (знову – недержавна інституція), які повинні відстежувати кожен крок КМУ, НБУ, ДПС, поліції, прокуратури, судів, медицини, навчальних закладів, державних виробничих підприємств стратегічного напрямку тощо. Все це здається нездійсненим, якщо застосовувати спеціально організовані інституції, але ж якщо в якості інформаторів виступають співробітники вищеназваних установ, то раніше, чи пізніше, але системний антикорупційний спротив налагодити можна. Слід тільки застосовувати паралельне інформування: з одного боку – державних органів, з іншого – журналістів.

Також слід мати на увазі, що шляхи реалізації першого та другого пріоритетів пов'язані. Дійсно, якщо гроші не витрачаються на фінансування корупційних схем, то вони можуть бути застосовані на позитивні справи.

Щодо третього пріоритету, то досягнення нової форми правління є найбільш важке та важливе завдання. Більше того, саме воно може пришвидчити виконання пріоритетів 1 та 2. Але насамперед потрібно ясно усвідомити, яка форма правління є найбільш прийнятною для сучасної України. В літературі часто пропагуються неоліберальні погляди та їх представники, котрим навіть пропонують місця високо посадовців в Україні, як це сталося з Лешеком Бальцеровічем [2]. Але нагадаємо, що нинішній вітчизняний державно-олігархічний монополізм відкидає саму можливість вільної ринкової конкуренції, тому кабмін застосовує монополюючи високі тарифи на газ та електроенергію. З іншого боку, наприклад, професор О. І. Соскін декларує «народний капіталізм» [1; 3], але для його існування населенню треба мати вільний доступ до дешевих кредитних ресурсів, що можливо лише при застосуванні НБУ низьких ставок рефінансування. Для зміни існуючого стану справ треба пройти через декілька дострокових виборів як Верховної Ради, так і президента, що забезпечить досягнення потрібної дерегуляції, при якій НБУ не буде стояти на захисті інтересів купки державних високопосадовців та пов'язаних з ними олігархів. Звісно, треба дерегулювати не тільки фінансово-банківську сферу, але й фармакологію та медицину, освіту та науку, а для цього роботу міністерств, які нині займаються тільки розподілом фінансових потоків, повинні постійно моніторити недержавні інституції активістів, про яких мова

вже йшла раніше. Застосування такого, фактично паралельного, правління буде стримувати державні органи від тіньового кримінального розподілу фінансових потоків. Однак, без державної регуляції зовсім обійтися не можна, тим більше, коли практика країн Північної Європи вказує позитивні приклади застосування державних інституцій.

Ось чому можна зробити висновок про ту саму «золоту середину», що у випадку України поєднує широке залучення до управління соціально-економічними процесами недержавних інституцій при одночасному відстороненні від керування зайвих державних установ, але не за рахунок послаблення контролю за якістю продукції, відповідності її не тільки національним, але й європейським стандартам, що особливо стосується фармакології та харчових продуктів. Дуже важливим є також розширення саме державних гарантій залучення іноземних інвестицій та зняття податкового тиску з вітчизняних інвесторів.

Список використаних джерел і літератури

1. Арбузов С. Г. «Народный капитализм» вместо капитализма олигархического. Как поддержать экономику страны, не подсаживаясь на «кредитную иглу». // Електронний ресурс. – Режим доступу: www.forbes.net.ua/opinions/2015/09/22/1402084
2. Польский реформатор Бальцерович стал представителем Порошенко в Кабмине. – Електронний ресурс. – Режим доступу: www.pravda.com.ua/rus/news/2016/04/22/7106417
3. Соскін О. І. Модель народного капіталізму – основа конкурентоспроможного розвитку української економіки/ Соскін О. І. //Економіст. – 2010. – №2.